

ŞEYTANİ ELE GEÇİRİLME *

DEMONIC POSSESSION

Arş. Gör. Tuğba TAŞDEMİR

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, tugba.tasdemir@omu.edu.tr, Samsun/Türkiye

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, İslam, Yahudilik ve Hıristiyanlık gibi tek tanrılı dinlerin yanı sıra, Hinduizm, Budizm, Taoizm, Şintoizm gibi birçok dinde bulunan, kişinin bedeninin ve zihninin ülkenin inançlarına göre kötü bir ruh, iblis ya da şeytan gibi bir varlık tarafından yönetildiği ve genellikle anormal fiziksel güç, kutsal nesnelere reddetme, gaipten haber verme, farklı bir lisanda ya da dilde konuşmak gibi çeşitli değişimlerle tespit edilen şeytani ele geçirilme ile kültürel yapılanmayla ilişkili olarak muska, haç vb kutsal nesnelere kullanıldığı, kimi zaman aç, susuz bırakmak ve kırbaçlamak gibi metotların da uygulandığı şeytan çıkarma ritüellerini belirlemek ve ele geçirilme inancının zihinsel ve ruhsal hastalıklar arasındaki durumunu açığa çıkarabilmektir. Bu noktada, ilk olarak dini ve kültürel yorumları aracılığıyla ele geçirilme inancı ve şeytan çıkarma ile bu inancın geçmişten günümüze kadar olan süreçte, zihinsel ve ruhsal rahatsızlıklar ile ilişkisi üzerinde durulacaktır. Ardından, psikoloji ve psikiyatrinin şeytani ele geçirilme ile ilgili görüşlerine, ele geçirilme vakalarına değinilecek ve bu ritüel, ruh ve akıl hastalıklarının tedavi süreçlerine etkisi bakımından işlenecektir. Bu açıdan bakıldığında, bu çalışma, “Şeytani ele geçirilme inancına dayanan şeytan çıkarma ayinlerinin zihinsel ve ruhsal rahatsızlıkları tedavi etme ve hastanın iyileşme süreçlerine etkisi var mıdır? Eğer varsa, bu ritüeller tedavi sürecini nasıl etkilemektedir?” gibi sorulara cevap arayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ele geçirilme, şeytan, ritüel, zihinsel ve ruhsal rahatsızlıklar, psikoloji.

ABSTRACT

The aim of this article is to detect demonic possession existing in religions, such as hinduism, buddhism, taoism and shintoism as well as Islam, Judaism and Christianity which are monotheistic religions, a person's mind and body being run by an entity such as an evil spirit, devil or satan with respect to faith in nation, and being determined with various changes such as abnormal physical force, rejecting sacred objects, foretelling and speaking in a different tongue or language, and rites of demonic possession which sacred objects such as amulet, crucifix etc. concerning ethos have been used, at times, methods have been performed such as letting person go hungry, without water and whipping as well, and to be able to expose how the faith of demonic possession takes place between mental and psychological disorders. At this juncture, the faith of demonic possession and exorcism by means of religious and cultural interpretation, and the relation between mental and psychological disorders and this faith from the past to present day will be emphasized first. Afterwards, opinions in psychology and psychiatry being put forward about demonic possession, and besides cases of demonic possession with their analyses will be discussed. Lastly, reviews of psychology and psychiatry about rite of demonic possession, and this rite will be mentioned in terms of its effect on the therapy process of mental and psychological disorders. From this point of view, this article will also seek answers to questions such as: “Do rites of demonic possession based on the faith of demonic possession have an effect on the therapy process of mental and psychological disorders and patient's recovery process?”, and if, how do these rites affect the process?”

Key Words: Demonic possession, satan, rite, mental and psychological disorders, psychology.

* Bu çalışma 21-23 Eylül 2017 tarihleri arasında Nevşehir’de düzenlenen I. Uluslararası İpekyolu Akademik Çalışmaları Sempozyumu’na bildiri olarak sunulmuştur.

1. GİRİŞ

En eski çağlardan itibaren, zihinsel ve ruhsal bozuklukların şeytani ele geçirilmeden kaynaklandığına olan inanç, dünyanın birçok yerinde ve kültüründe rastlanılan bir fenomendir. Sözlükte temel anlamıyla birlikte kötü bir ruh ya da şeytan gibi başka varlık tarafından zihnen ve bedenen ele geçirilmek olarak tanımlanan possession (Hoşrik,2014:63) durumları, bellek yitimi ya da tek biçimli gönülsüz hareketlerle ilişkilidir ve dissosiyatif fenomen olarak sınıflandırılır (Somer vd, 2015 : 59).

Şeytan tarafından ele geçirilmenin, yani bu kişilik değişimini tanımlamanın bir yolu da modern psikiyatrik terminolojide kötü ruhlar tarafından idare edildiğine inanmasıyla belirgin kuruntu hali olan kakodemonomanidir (Wikström,1981:87). Dissosiyatif kişilik bozukluğu dışında, sanrısız patolojileri olan şizofreni hastaları dışında, kaygı, uyum ve kişilik bozukluğu gibi sanrısız patolojileri olmayan hastalarda da kakodemonomaniye rastlanmaktadır (Pfeifer, 1994:67).

Hastanın yönetildiğini düşündüğü yabancı şeytani gücün bu biçimi çağın ve ülkenin inançları (şeytanlar, cadılar vb.) ile yaygın batıl inançlara göre farklı şeytani biçimler varsayar (Nevius, 1894:118). Dolayısıyla, kültür, psikiyatrik bozuklukların etiyojisine, fenomenolojisine ve tedavi süreçlerine de etki eder. Hatta yardım arama davranışı ve sağlık hizmeti kaynaklarının örgütlenme biçimi bile kültür tarafından belirlenir (Çobanoğlu ve Baskak,2014:1-2).

Dolayısıyla, zihinsel ve ruhsal rahatsızlıklarını şeytana ya da cine yükleyen kişi yaşadığı kültürün çözümüne başvurur. Batı'da şeytan çıkaran (exorcist) kişilere başvurulurken Doğu toplumlarında ve ülkemizde şifacı (healer) olarak tanımlanan cin çıkaran kişilere başvurulmaktadır. Bu noktada, bazı hastalar kültürel ve dini inançları nedeniyle şifacılar aracılığıyla iyileşmeyi medikal tedavinin aleyhine düşünebilmekte ve tıbbi bakımı reddedebilmektedir.

2. ELE GEÇİRİLME İNANCI

Ele geçirilme durumları, bir ruhun, gücün, tanrısal varlığın ya da diğer kişinin etkisine bağlı olarak alışılmış kişisel kimlik duygusunun yeni bir kimlikle yer değiştirmesidir (Hanwella vd., 2012:1). Başka bir ifadeyle, şeytani ele geçirilme, bireyin içine giren bir ya da daha fazla ruh tarafından zorla ele geçirildiği ve ruhların etkisine bağlı olarak umulmadık (genellikle uyumsuz) davranışsal tepkilerin ortaya konulduğu görece uzun süreli bir durumdur (Beaubrun ve Ward, 1980:201-202).

Ruhsal ele geçirilme ve şeytan çıkarmaya inanç, Babil, Nijerya, Tanzanya, Hindistan, Sri Lanka, Malezya, Endonezya, Çin, Tibet, Kore, Yeni Gine, Brezilya, Kolombiya, Haiti, Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa boyunca belgelenmiştir (Thomason,2008:4) ve 488 toplumda yapılan geniş çaplı bir ankette, 437 toplumun (%90) bir ya da daha fazla kurumsallaştırılmış, kültürel olarak bilinçliliğin değişen durumlarının bir biçimine sahip olduğu, 252 toplumda bu tecrübelerin ele geçirilmeye bağlandığı ve birçok kültürde ele geçirenlerin ölü kişiler, tanrısal varlıklar, hayvanlar ya da şeytanlar olduğunun düşünüldüğü (Hanwella vd., 2012:1) ortaya konmuştur.

Erken modern Avrupa'da, ele geçirilme ile ilgili düşünce cadılık yargılamalarındaki artıştan önemli ölçüde etkilenmiş, ele geçirilen bir kişinin kendiliğinden şeytan tarafından ele geçirilmiş olmaktan ziyade büyülediği, kendisine büyü yapıldığı düşünülmüş, böylelikle ele geçirilen birey bir kurban olarak görülüp masum olduğuna hükmedilirken cadı olarak tanımlanan kişinin kılık değiştirmiş bir şeytan olduğu düşünülmüştür. Cadının işkenceye katlanma kabiliyetinin yanı sıra havada uçabilmesi ve çeşitli felaketlere sebep olması gibi imkansız eylemleri gerçekleştirme kabiliyeti, şeytani gücün kanıtı (Chiu, 2000:15) olarak yorumlanmıştır.

Aslında, kılık değiştirmiş bir şeytan olarak cadıya atfedilen nitelikler ile şeytan tarafından ele geçirilmiş olma inancı, kaynağını Hıristiyanlık'tan almaktadır. Zira, İncil'de en azından altı ayrı bölümde, şeytani ele geçirilmeyle ilgili İsa'yı içeren 13 hikaye vardır (Thomason, 2008:6) ve altı olay detaylı olarak anlatılır: Saralı çocuk (Matta 17: 14-21; Markos 9:14-29), havradaki adam (Markos 1: 21-34), kötü ruh dilsiz adamı ele geçirdi (Luka 11:14-26), şeytan, kör ve dilsiz bir adamı ele geçirdi (Matta 12: 22-28), kötü ruh küçük kızı ele geçirdi (Markos 7:25-30), şeytan bir adamı ele geçirdi (Luka 8:26-39).

Hem Eski Ahit'te hem de Yeni Ahit'te bulunan, görünmeyen ruhlarla gerçek iletişim, onların kişilerin ve ulusların davranışları ve kaderleri üzerindeki etkileri ve şeytani ele geçirme ile ilgili bu öğretiler, İncil'e ait geçmişin ve doktrinini temelini oluşturur (Nevius, 1894: 243). Bu bakımdan, birçok Hıristiyan gerçek ruhsal bir varlık olarak şeytanlar veya iblislerin insanları ele geçirme güçleri olduğuna ve insanların zarar görmelerine neden olduğuna (Obeid vd., 2012:245) inanmaktadır.

Şeytan tarafından ele geçirilmenin değişmeyen, belli belirtileri olmadığı için değerlendirme büyük oranda özeldir fakat ele geçirilmiş bir insanın göze çarpan özellikleri tarihi belgelerde ve Oesterreich tarafından özetlenen *Ele geçirilme: Şeytanın Etkisi Altında ya da Diğeri* adlı klasik yazısında bulunabilir... Sesi değişir, genellikle derinleşir ve güçlü çıkar, vücut hareketi bozulmuştur, ve kişi sıklıkla müstehcen ya da dine hakaret eden yeni bir kişilik tarafından ele geçirilir. Ele geçirilme sürecini genelde geçici hafıza kaybı izler (Chiu, 2000:15).

Katolik kilisesi, şüpheli bir ele geçirilmeyi saptamak için kutsal su testisiyle birlikte, anormal fiziksel güç, kutsal nesnelere reddetme, gaipten haber eden güçler ve farklı bir tonda ya da dilde konuşmak gibi ciddi ölçüde belirleyici niteliklere inanırken Protestan kilisesi İncil'de geçen İsa'nın Tanrı'nın bizzat kendisi olduğunu, Tanrı'dan olduğunu kabul etmeyen deccal olduğu prensibini benimser. Böylelikle, dadanan ruh, yanılma payı olmaksızın Tanrının adına doğrudan sormak yoluyla test edilebilir (Chiu, 2000:15).

Koch, Katolik Kilisesi'nin kriterine ek olarak gerçek bir ele geçirilmenin şu özelliklere sahip olması gerektiğini belirtir: İç çatışma, şeytan çıkarmanın ardından ani iyileşme ve şeytani ruhun bir kişiden diğerine ya da bir insandan hayvana geçişi olan transfer olgusu (Chiu, 2000:16). Kur'an'da da şeytani ruhlar tarafından ele geçirilmeye çeşitli atıflar vardır (Thomason,2008:8):“Faiz yiyen kimseler (kabirlerinden) tıpkı şeytan çarpmış kimseler gibi çarpılmış olarak kalkarlar.”(Bakara 2/275). Bu ayet, şeytanın insan ruhuna, düşüncelerine, hatta bedenine tesir edebileceğine delil olarak düşünülmektedir. Yine şeytanın insana tasallut olması anlamına gelen vesvesenin varlığı da Kur'an'da Nas suresinde anlatılmaktadır (Şirin, 2006 :36).

İslami metinler ise cin (ruhlar), şeytan (şeytani varlıklar), mütemerrid (iblisler) bhutlar (şeytani ruhlar) ve farista (melekler) gibi çeşitli varlıkların evrende yaşadığından söz eder (Dein ve Illaiee, 2013:291). İslam alimlerinin çoğu, cinin insanları ele geçirebileceğini kabul eder (Dein ve Illaiee, 2013:291),fakat gerçek ele geçirilme vakalarının nadir olduğunu belirtir (Thomason,2008:8).

Bu noktada, cinlerin iradesiz, özgüven eksikliği olan, öz kimlik ve diğerleri tarafından kabul görmek için çaba harcayan ya da dünyevi varlığının zevkleri için gittikçe açgözlülük yapan, güç ve kontrolü arzulayan kimselere musallat olduğuna inanılır (Dein ve Illaiee, 2013:292). El-İslam hastalıklı korkular, unutkanlık ve enerji eksikliği gibi semptomların Arap dünyasında çoğunlukla cine atfedildiğini bildirmiştir. (Dein ve Illaiee, 2013:291).Kuran'ın ezbere okunmasını duyan kişinin öfkesi ise cin tarafından ele geçirildiği teşhisini güçlendirir (Dein ve Illaiee, 2013:292). Açıktır ki, İslam'da, cin tarafından ele geçirilme, şeytani ele geçirmenin bir biçimidir.

2.1. Şeytan Çıkarma

Şeytan çıkarma, cini, şeytanları ya da diğer şeytani ruhları bir kişiden kovmak için kullanılan bir ritüeldir (Thomason,2008:3) ve Hıristiyanlığın yanı sıra, tüm dünyada, Hinduizm, Budizm, Taoizm, Şintoizm, ve İslam gibi birçok dinde şeytan çıkarma ritüelleri bulunur (Thomason,2008:8). Yahudilik'te ise şeytan çıkarmanın nasıl yapılacağına dair bir bilgi verilmez. Diğer bir ifadeyle, şeytan tarafından ele geçirilen kişi için ne gibi bir tedavi yöntemi uygulanacağından bahsedilmez (Thomason,2008:5-6). Yalnızca, Samuel'in Kitabı'nda, günah, ele geçirilme ve şeytan çıkarma arasındaki bilindik ilişkiyi tasvir eden kısa bir hikaye anlatılır:

Saul, İsrail'in kralyken günahından ötürü şeytani bir ruh tarafından işkence görmüş, daha sonra, şeytani ruhu kovmak için kralın önünde harp çalan Tanrının sevdiği bir önder olan ve daha sonra Saul'un halefi olacak David'e başvurmuştur (Chiu, 2000:15). Eski Ahit'te şeytanları önleme metodları, tütsülemek (Levililer, 16:12-13), mavi iplikli giysiler giymek (Sayılar, 15:38), ve evlerin girişlerine şeytanları uzak tutan mesajlar asmak (Çıkış 12:13) olarak belirtilirken (Thomason,2008:5-6), yeni ahit, İsa tarafından gerçekleştirilen mucizeler arasında şeytan çıkarmayı içerir (Hanwella vd., 2012:2).

İsa'nın şifa verdiklerinin dörtte biri şeytan çıkarma vakalarıdır, ve “İsa vaaz verdi ve şeytanları kovdu” (Markos 1:39) örneğinde olduğu gibi İncil'de şeytan çıkarmaya 26 atıf vardır (Thomason,2008:6).Dolayısıyla, günümüzde bile şeytan çıkarma, Katolik Kilisesinin, Doğu Ortodoks Kilisesinin ve bazı Protestan mezheplerinin kabul gören bir uygulamasıdır (Thomason,2008:5).

Denilebilir ki, şeytan çıkarma ile ilgili tanımlanan durum aracılığıyla, önceki yüzyıllarda şeytani çıkarmaların iç karartıcı hikayesinin yanı sıra Rituale Romanum'un saptanmış duaları, Katolik inançlar ve ritüeller diğer Hıristiyan kiliselerindeki benzer uygulamalardan çok daha iyi kayda geçirilmiştir (Pfeifer, 1994:28). Ayrıca, Katolik Kilisesi, 2000 yılında şeytan çıkarma ayinini gözden geçirerek yenilemiş ve bu ayinin önemi, kendisi de üç şeytan çıkarma ayini gerçekleştirdiği belirtilen Papa John Paul (II) tarafından onaylanmıştır (Thomason,2008:7).

Protestan kiliseleri ise farklılık göstermektedir. Zira, bazıları nadiren şeytan çıkarma ayini gerçekleştirirken diğerleri (özellikle Pentekostal ve karizmatik gruplar) sık sık gerçekleştirir (Thomason,2008:8). İngiltere Kilisesinin de her piskoposluk bölgesinde şeytan çıkaran resmi bir görevlisi vardır (Thomason,2008:5).Fakat hiçbir Roman Katolik Kilisesinde olduğu kadar şeytan çıkarma ritüelini düzenlemez ve kurumsallaştırmaz (Pfeifer, 1994:28).

Roman Katolik Kilisesinden ayrılan Protestanlar, şeytan çıkarma hususunda farklı bir görüş sahibiydi- Roman Katolikler, İsa Mesih'in şeytan çıkarma gücünü havarilerine ve daha sonra kiliseye verdiği inandırırken Protestanlar, Tanrı tarafından her inanana şeytan çıkarma gücünün verildiğine inandılar (Chiu, 2000:16). Onlara göre; şeytanları çıkarabilen tek kişi İsa değildi, bazı diğer Yahudiler de şeytanları başarılı bir şekilde çıkarabiliyordu (Matta, 12:27) ve Markos'da, İsa'nın havarisi olmayan isimsiz bir kişinin de İsa'nın adıyla şeytanları çıkarabildiği belirtilmişti. Neticede, İsa, havarilerine ve tüm inananlara ruhları farketme (Korintliler, 12:10) ve günahkar ruhları kovma/çıkartma gücü verdi (Markos 16:17, Matta, 10:1, Luka 9:1). Örneğin, Elçilerin İşleri'nde, Paul, fal bakan köle bir kızdaki şeytanı çıkardı (Thomason,2008:6).

Kur'an-ı Kerim ise mucizevi iyileştirme yöntemleri ve şeytan çıkarma ritüeli hakkında hiçbir şey söylememektedir (Kurtuluş, 2016:211) fakat, Hz.Muhammed'in, delilik şikâyetiyle gelen bir kimseye, Kur'an'dan bazı ayetler okuyarak ve kendisinin Allah'ın Rasûlü olduğunu söyleyip gitmelerini isteyerek tedavi ettiği; kendisine cin musallat olan birine Allah'a sığınması ve tükürmesini tavsiye ettiği, cinlerle ilgili bir sıkıntı hissettiğinde Felak ve Nas Surelerini okuduğu gibi çeşitli rivayetler bulunmaktadır (Şirin,2006:37).

Kuran ayetlerinin okunması ve zeytin yağının içilmesi cinler tarafından ele geçirilen kişiler için tipik tedavilerdir (Dein ve Illaiee, 2013:292). Bu tedavilerin yanı sıra, genel olarak kullanılan uygulamalar; yıldızlarla tedavi, cinlerle tedavi ve rukye (okuma ve muska anlamında kullanılmaktadır) türü şeylerle tedavi (Şirin,2006:71), zikir ve Kur'an'ın suya okunması, ardından kişinin bu suyu içmesi ya da bu suyla kişinin yıkanmasıdır (Dein ve Illaiee, 2013:292).

Fakat en makbul olanının Kur'an'dan ayetler okumak suretiyle yapılan olduğu zira dînî kaynaklarda cevaz verilenin bu olduğu (Şirin,2006:72) belirtilir. Kişilerin cin/şeytan tarafından ele geçirilmelerinden korunması içinse İslam'ın emirleri (namaz, oruç tutma, doğruyu emretme ve yanlış olanı yasaklama) yerine getirilmeye devam edilmeli, Kur'an okunmalı ve sünnete uyulmalıdır (Dein ve Illaiee, 2013:291).

3. ZİHİNSEL VE RUHSAL RAHATSIZLIKLARIN ELE GEÇİRİLME İLE İLİŞKİSİ

Tarih boyunca zihinsel rahatsızlık şeytani ele geçirilmeye bağlanmıştır; şeytani ele geçirilmeye yapılan en eski atıflar, bedendeki ve zihindeki tüm hastalıkların *gidim ya da gid-dim* olarak tanımlanan 'hastalık şeytanları' tarafından ortaya çıktığına inanan Sümerlerden kaynaklanır (Dein ve Illaiee,2013:290). Sümerliler'in, Asurluların ve Babilliler'in düşüncelerine göre, kötü ruhlar, bir insanın ya da ulusun günahlarına karşılık, tanrılar tarafından yaratılırdı. Böyle bir durumda, doktor-rahip soruna müdahale eder, teşhisi koyar, daha sonra da uygun şeytan çıkarma ve kefaret ayinlerini yerine getirirdi (Atmaca,2010:105).

Mısırlılar ise insanın içine girerek hastalığa neden olan kötü ruhları çıkarmak için bir nevi yazılı dua mentalitesine dayalı muska (nüsha) şeklinde nesnel unsurlar (Atmaca,2010:107) kullanmıştır. Özellikle Türkler için konuşmak gerekirse, Yusuf Has Hacıp tarafından 1068 yılında yazımı tamamlanan "Kutadgu Bilig" adlı manzum eserde bedenî ve ruhsal hastalıklara, bunların tedavisine de yer verilmiş, hastalıkları ilaçla tedavi eden hekimlerin yanında, eski Türk toplumlarında yer alan ve büyü yapan, kötü cinleri, ruhları, şeytanları kovan, Gök Tanrı ile bağlantı kuran büyücülerin bulunduğu ve bunların "efsuncu" adıyla tanındıkları belirtilmiştir (Şirin,2006:82).

M.S.840–1244 yılları arasında Karahanlılar döneminde hastanelerde ruh hastaları için müstakil mekânlar yapılmaya başlanmış, bu hastaneler Selçuklular ve Osmanlılar dönemlerine kadar yapılmaya devam etmiştir. Bu şifahanelerin içinde de mutlaka mecnunlar (cinlenmişler) için yerler ayrılmış, hatta darül-mecanin adı verilen müstakil binalar da yapılmıştır (Şirin,2006:86). Zira, "ani olan rahatsızlıklara ihtilaçlara, sar'a nöbetlerine ve inmeli(felçli)lere, romatizma ve sinir izdiraplarına ve nöbetlerine cinlerin sebep olduğu (Armaner, 1973:5) inancı hakimdi. Örneğin, Mu'tezileden bir grup hariç olmak üzere, Ebu'l-Hasan el- Eş'arî'ye göre ve Ehl-i Sünnet Ve'l-Cemaat, cinin sar'alamak için insan bedenine girebileceğini ileri sürmüşlerdir (Şirin,2006:36).

Ortaçağ Avrupası'nda da ruhsal rahatsızlıklar bedene girmiş olan şeytânî (satanik) veya cinnî (demonik) güçlerin eseri ve cadılık olarak (Şirin,2006:85) düşünülmüştür. Zira, Papa VIII. Innosent'in 1484'te yayımladığı, cadıların cezalandırılması zorunluluğuna ilişkin tavrı destekleyen, üçüncü bölümü

17.yüzyılın sonuna kadar bütün Avrupa’da bir ceza yasası gibi etkin olan ve 1487’de Dominiken rahibi Henrich Institoris ve gene Dominiken olan Jacob Sprenger’in Salzburg’da “Cadı Çekici” (malleus Malleficarum) adıyla yazdıkları kitap, bugün bilinen her türlü psikiyatrik bozukluğa ilişkin belirtileri, bedene girmiş şeytan veya cinlerin eseri olarak değerlendiriyor, şeytanla kişinin kurmuş oldukları anlaşmanın ortaya çıkarılması için her türlü işkence yöntemini kabul ediyor, sonunda ceza olarak da ateşte yakılma hükmünü içeriyordu (Şirin,2006:85).

Cadı Çekici” adlı kitabın her türlü psikiyatrik bozukluğa ilişkin belirtileri, bedene girmiş şeytan veya cinlerin eseri olarak değerlendirmesinin muhtemel nedeni, hastalığın şeytani bir ruhtan kaynaklanma ihtimalinin büyük ölçüde varsayıldığı (Matta, 9:32, Matta 12:22, Matta:17:14-21; Markos: 1:24; Markos 5:9; Markos 9:1-29; Luka 13:11; Elçilerin İşleri 16:16), bütününde zihinsel rahatsızlığın şeytanlara atfedilmediği ve şeytan çıkarma dışında diğer bir metot tarafından tedavi edilen hiçbir örneğin olmadığı İncil’dir. Görünüşe göre, İsa’nın zamanında tüm zihinsel rahatsızlık şeytani ele geçirilmeye bağlanıyordu ve İsa şeytan çıkarmayı her zaman bugün muhtemelen zihinsel rahatsızlık olarak görülecek olanı tedavi etmek için kullandı (Thomason,2008:6).

Dolayısıyla, yakılmış sözde cadı ve ele geçirilmiş olan çok sayıda insanın muhtemelen zihinsel hastalığı/ruhsal bozukluğu vardı (Dein ve Illaiee, 2013:290). Açıktır ki, 200 ve 1700 yılları arasında hemen hemen tüm ruhsal ve zihinsel bozukluklar şeytani ele geçirilme açısından anlaşılmıştır, ve bugün bile dünyanın her yerinde ruhani ele geçirilme problemlerin en yaygın açıklamasıdır (Thomason,2008:4).

3.1. Psikoloji ve Psikiyatride Şeytani Ele Geçirme

Freud şeytanların genellikle bastırılmış olan dürtülerin yansıtılmasından kaynaklandığını belirtir: Bizim bakış açımızdan şeytanlar inkar edilen ve bastırılan içgüdüsel dürtülerin türevleri olan suçlanmayı hak eden arzulardır (Ivey,2002:55). C.G.Jung ise ele geçirilme fenomeninin bilinçli kontrolden kaçan ve bağımsız olan psişedeki arketipal figürlerin sonucu olabileceğini düşündü. Ona göre, rahatsız edici olan bilinçsiz kısım, kendisinden kaynaklanmasına rağmen kişi, dışarıdan geldiğine ikna olabilir (Thomason,2008:13).

Bu noktada, en erken dönemlerdeki psiko-analitik açıklama ele geçirilmenin gerçekte histeri olduğuydu (Wikström,1981:96). Özellikle psikolojik çatışmaların açık ifadesinin yakışık almadığı kültürlerde klinik bulgular bu görüşü desteklemektedir (Pfeifer, 1994:253). Örneğin, Trinidad’daki şeytan tarafından ele geçirildiğine inanan kişileri araştıran Ward ve Beauburn (1980) tüm vakalarda bireylerin nahoş yaşam durumundan kaçmalarına izin veren ve zorla içine giren bir şeytani suçlayarak suçluluğun azaltılmasını sağlayan histriyonik özellikler gösterdiğini bulmuştur (Thomason,2008:15-16).

Daha sonra, ele geçirilme tecrübesi nesne ilişkileri teorisine göre yorumlandı. Ya ebeveynlerden birinin ya da ikisinin birleşiminin içe yansıtılması ya da hayal edilmesi sonucu oluşan objeler, ya iyi ya da çocuğun yansıttığı duygulara dayanan şeytani olarak tecrübe edilebilir. Ortaya çıkan şey içe yansıtılmış olan kötü ya da şeytani nesneden kendiliğin/kişiliğin bir perseküsyonudur (Wikström,1981:96). Başka bir ifadeyle, bu yıkıcı kendilik parçalarının dış dünyaya yansıtılması ve bu figürlerin yeterli içselleştirilmesi içimizdeki kötülüğün korkutucu bir tecrübesini yaratır (Ivey,2002:56).

O halde, şeytani algılama ve deneyimleme eğilimimiz sevdiğimiz dürtüler ve iyi nesnelere çatışma halinde olan acı veren bozucu çocukluk tecrübesine verilen düşmanca tepkiler ile içsel saldırgan dürtülere dayalıdır (Ivey,2002:56).Ancak, çoğunluğun benimsediği teori, tıbbi ya da patolojik teoridir (Nevius, 1894:175). Bu noktada, ruhani ele geçirilme düşüncelerinden tanılama el kitaplarında nadiren bahsedilir ve bahsedildiğinde de sanrısız düşünce ve dissosyatif kişilik bozukluğu (öncesinde çoklu kişilik bozukluğu) bağlamındadır (Pfeifer,1994:256). Zira, en son yayınlanan DSM-5 ele geçirilmeyi dissosyatif kimlik bozukluğunun içinde değerlendirir (Dein ve Illaiee, 2013:291):

Şeytani ele geçirilme gibi dissosyatif kişilik bozukluğu olan insanların sıklıkla şeytan, kötücül ruh ya da Lucifer isimli kişilikleri vardır, bu insanlardaki şeytan kişilikler üçüncü bir kişiye ev sahipliği yapar ve sıklıkla korkak, aptal vb. seslenmeyle küçümseyici terimler kullanırlar (Howell,2011:39). Dr.James’e göre ele geçirilme durumlarında ikincil kişiliğin ortaya çıkışı ve ayrılığı nispeten anidir ve süre genellikle kısadır (dakikalardan birkaç saate). Ne zaman ki ikinci kişilik iyi geliştirilmişse onun olduğu süre boyunca, yani ilk bilinçlilik geri geldiğinde hiçbir hatıra kalmaz. İkinci kişilik konuştuğu, yazdığı ya da eylemde bulunduğu birinci kişilik yabancı bir kişi tarafından canlılık kazandırılmış gibi düşünülür ve sık sık bu yabancı kişi isimlendirilir ya da ona bir geçmiş verilir. Geçmiş dönemlerde yabancı kontrol genellikle bir şeytandı ve hala bu inancın desteklendiği toplumlarda da öyledir (Nevius, 1894:217).

Eğer kişilik değişimlerini şeytani ele geçirilme olarak nitelendirilen vakalarla karşılaştırsak ele geçirilme teorisinin ışığında tüm zorluklar ortadan kalkar. Diğerinden ayrılan bir kişilik tabii bir şeydir çünkü kişinin fiziksel organizmasında kendiliğin haricinde hiçbir bağlantısının olmadığı farklı iki ya da daha fazla kendilik vardır. Her kişiliğin ayrı, kalıcı, değişmez bir doğası vardır ve yalnızca kendisine ait hafızası ve bilinci vardır (Nevisus, 1894:237). Şeytani etkiye inanç defalarca şizofreni hastalarındaki bir hezeyan olarak da tanımlanmıştır (Pfeifer, 1994:252).

DSM-5'e göre sanrı, 'tersine kanıt olduğunda bile değişmeyen sabit inanışlar'dır (Doğan ve Turgut,2014:166). Diğer bir ifadeyle, delir, bir şahsın çok defa bilgilerine ve kültür seviyesine aykırı düşen ve objektif delillere ve mantıklı ispatlara rağmen, aynı hal ve şartlarla devam eden sabit yanlış bir inançtır (Armaner,1973:110). Dini sanrılar/ hezeyanlar ise toplumsal olarak kabul edilemez olan ya da diğer dindar insanlar tarafından paylaşılmayan dini bir içeriğe sahip hezeyanlar olarak tanımlanabilir (Dein,2004:290). Dini sanrılar genellikle üç çeşittir: Şeytani içeren persecutory (eziyet veren), büyülenmeci (mesihe ait inançlar), ve küçük görme (affedilemez günahları işlemekle ilgili inançları içeren) (Dein,2004:290).

Konumuz açısından şeytan/cin veya kötü ruhları içeren dini sanrılarının genel anlamda dini ve mistik perseküsyon ile melankolik sofuluk hezeyanları olduğu söylenebilir. Dini perseküsyon deliride, hasta, kötü ruhlar ve şeytan tarafından takip edildiğini, içten ve dıştan bunların tesiri altında olduğunu sanarken (Armaner,1973:119) daha ziyade ufak yaşlardan beri uygun bir paranoid yapı gösterenlerde, dini terbiyenin taassup izlerini taşıyanlarda, ya da psikinalitik görüşle çocukluk yaşlarında libido refulmanlarıyla günahkarlık duygusuna kapılanlarda gelişen mistik perseküsyon deliride, hastalar, şeytanlar tarafından kapsandıklarını, büyülediklerini, cehennemlik olduklarını, hayvana döndürüldüklerini söylerler (Armaner,1973:125-126).

Mistik hezeyanların diğer bir itisafı (Persecution) şeklinde, bir hipokondriyak sihirle vücuduna şeytanın sokulduğunu, bazıları ise (İblisi aleyhine) tarafından vücutlarının kaplandığını, büyü tesiriyle fikirlerinin değiştirildiğini söyler (Armaner,1973:134). Melankolik sofuluk deliride hakim olan fikir ise Tanrı tarafından terk edilmiş, lanete uğramış olmak, veya şeytan tarafından kapsanmış olmak (possession Diabolique) fikridir. Kutsal değerlere ve inançlara karşı olan kötü fikirlerine, günahkarlık eğilimlerine, küfürlü sözler söylemek dürtülerine, imandan şüphelenmelerine, dine karşı olan tiksintilerine, ahlaka ve şimdiki halinden önceki normal hayatlarına aykırı olan fiiller işlemek meyillerine pek mana veremez ve şeytanın baskısı, telkinleriyle zorlandıkları ya da bütün bu fiillerin kendi arzularıyla yapıldığı hükmünün verilmesi dolayısıyla çekecekleri ıstırapların artması endişesini gösterirler (Armaner,1973:125).

Bu paranoid delir/demonopathie, kendini Mesih veya Tanrı görmenin (theopathie) karşılığıdır. Şeytan kendi ağzından konuşur, ihtiyarı dışında olarak dilini oynatır. Faust'taki Mefisto (şeytan) gibi bütün hareketlerini idare eder (Armaner,1973:127). Egoya uyumsuz, hatta dine küfreden saplantılı düşünceler hasta için çok tedirgin edici olduğundan şeytani saldırılar olarak yorumlanması anlaşılabilir. Aynı durum, yoğun somatik semptomları olan panik atak hastaları için de doğrudur, semptomlar yabancı, kontrol edilemez ve yaşamı tehdit eden şeyler olarak tecrübe edilir. Dolayısıyla, şeytani etkinin atfları kişisel dini ideallere zıt olan ve dini kültürde kabul edilemez olan dürtüler ve davranışları inkar etmenin bilinçsiz yolları olarak yorumlanabilir (Pfeifer,1994:253).

Anlaşılabileceği üzere, şeytani etkiye inanç, sanrılarının eşlik ettiği şizofreni hastalarında görülmektedir. Ancak, bu inancın yaygınlığı, yalnızca şizofreni hastalarında bulunmaz (%56), aynı zamanda sanrısız olmayan hastalarda da bulunur. Örneğin, yapılan bir çalışmada, ele geçirilme inançlarının şizofrenilerde %53, kaygı bozukluklarında %48, duygudurum bozuklukları olan hastaların durumunu şeytani etkilere atfetmeleri %33 ve kişilik bozukluklarında hatırı sayılır derecede %37 ile yüksek oranlarda olduğu ve hatta uyum bozukluklarında %23 oranında olduğu bulunmuştur (Pfeifer,1994:252).

Kişilik bozuklukları olan hastalar arasında ele geçirilme inancı, kendileri ve sosyal ağlarının davranışlarını anlamasını güçleştiren ani ve yoğun ruh hali değişimleriyle duygusal istikrarsızlığın olduğu B kümesi hastalarında (aşırı duygusal/histrionik ve borderline) özellikle sıktır. Bu histriyonik (kişilik bozukluğu) ya da konversiyon bozukluğu teşhisi konmuş olan hastalarda çoğunlukla ele geçirilme durumlarının olduğu kültürlerden gelen çalışmalarla uyumludur (Pfeifer,1994:257). Psikiyatrik rahatsızlığın her zaman ele geçirilmiş insanlar arasında teşhis edilmediğini belirtmek ilginçtir. Ee ve arkadaşları tarafından gerçekleştirilen çalışmada, ele geçirilme transıyla başvuran 36 genç adam 4-5 yıl boyunca izlenmiş ve çalışmanın sonunda 26'sı herhangi bir psikiyatrik rahatsızlık göstermemiştir (Chiu, 2000:16).

Bu noktada, hipotezlerden biri, bir kişi üstesinden gelemeyeceği stresli bir olayla yüzleştğinde çatışmayı çözmek için bir ele geçirilme transına gireceğidir. Kişi ele geçirildiğinde basmakalıp davranış bastırılmış dürtülerin ve öfke duygularının serbest kalmasına izin verir ve katarsis, kaygı ve gerilimi hafifletir (Chiu, 2000:16). Ayrıca, ele geçirilmiş olmak güçlü sosyal bağlar ve iyi tanımlanmış alt kültürde grup desteği sağlar.

Howell'in ifadesiyle, birçok kültürde ele geçirilme transı biraz güç ve etkiyi kullanmak için çaresizler için sosyal olarak kabul edilmiş yollar sağlar (Chiu, 2000:17).

3.2. Ele Geçirilme Vakaları ve Analizi

Vaka 1.Tarihçesi: Bir kaç aydır, Ayşe'nin eşi giderek içine kapandı, az uyuyor, korku içinde ve tedirgin. Kısa sürede, kabuslar görmeye, gece yarısından sonra uyanmaya başladı. Rüyasında farklı boyut ve şekillerde tuhaf yaratıklar görüyor, bazen göğsünde oturan biri onu boğuşuyormuş gibi hissediyor ve kan ter içinde çılgılık atarak uyanıyordu. Sıkıntılar başlamadan önce dışadönük, iyimser bir adamdı, dindar ve varlıklı bir aileden geliyordu ve tüm alanlarda hatırlanmaya değer bir çocukluk geçirmişti.

Ayşe bunun ruhani bir problem olduğuna ikna oldu. İbadetle geçen sonraki aylarda, Allah istihare namazında eşinin sorunlarının şeytan ve cinin yaptığı birşeyle ilgili olduğunu bildirdi. Eşinin Kur'an okunduktan sonra cin tarafından ele geçirildiğinin işareti olarak tedirgin olduğunu ve ani hareketler yaptığını söyledi. Aynı zamanda ikiz çocukları herhangi bir neden olmadan gece yarısından sonra ağlamaya ve yatıştırılmaz bir şekilde çılgılık atmaya başladı.

Bir İslam âlimi ona Kur'an'dan belli ayetleri okumasını, daha sonra bir bardak dolusu suya üflemesini ve tüm aileye 7 gün boyunca bu suyu içirmesini önerdi. Ardından, Ayşe, eşini, cin tarafından ele geçirildiğini ve Pakistan'daki kuzeni tarafından kötücül bir büyü yapıldığını doğrulayan bir raqiye (rukye yapan kişiye) götürdü. Bu kişi, eşinin zeytinyağı içmesini önerdi. Kur'an'dan ayetler okuyarak (kötücül) ruhun kendini göstermesini sağladı ve onu terkettiğine karar verdi. Bu işlem birkaç kez tekrarlandı. Hem Ayşe hem de eşi zihinsel durumunda ilerleme olduğunu belirttiler.

Teşhis: Batı perspektifinden hasta kaygı durumu ve depresif bozukluk yaşıyor. Semptomlarını cin tarafından ele geçirilmeye atfediyor (Dein ve Illaiee,2013:292).

Vaka 2.Tarihçesi: 25 yaşında bir kadın, ilk semptomları 15 yaşında kanlı rüyaların eşlik ettiği menstrüel kanamayla görüldü. Bir şifacıya götürüldü, bu kişi ele geçirildiğini söyledi ve ayin aracılığıyla kurtuluşa teşvik edildi. 17 yaşında ondan birkaç yaş büyük olan ciddi bir erkek arkadaşı oldu. Cinsel münasebetleri olmasına rağmen ailesi erkek arkadaşını onaylamadı ve ilişkisinin bitmesinde ısrar etti. Depresifti, suçluluk duyuyordu ve baş ağrıları ile melankoliden ötürü tedavi edildi.

Durumu evlilik teklifi eden ikinci bir erkek arkadaşıyla bağlantılı olarak kötüleşti. Ciddi bir tartışmadan sonra tamamen depresif oldu ve ikinci bir şeytan çabucak ortaya çıktı. Sarsılmaya, titremeye başladı, bilinmeyen dillerde konuşmasının yanı sıra birbirini izleyen ağlama ve gülme krizleri oluyordu.

İştah kaybı, zayıflık, vizyonlar ve siyah renkte menstrüel akıntısı olduğunu belirtti. Gece onu baştan çıkarmak için yakışıklı bir erkek gibi görünen ve onu seven bir şeytan tarafından ele geçirildiğine inanıyor. Peter isimli şeytan çok kıskanç ve onun diğer erkeklerle ilişkisini sürdürmesini istemiyor. Bu şeytanın rahminde yaşadığına inanıyor. Pentekostal Kilisesine ilk gidişinde şeytan çıkarma ayinine girdi ve iki aylık bir süreçte üç şeytan çıkarma ayinine girdiğini belirtti.

Teşhis: Bu vakada, inkar ve yetersizlik duygularıyla birlikte karşılanmamış bağıllık ihtiyaçlarının olduğu söylenebilir (Beaubrun ve Ward, 1980:206). Ele geçirilme saplantısı, hoş olmayan gerçeklikten kaçış ile utancı dıştaki bir aracıya yansıtarak suçluluğun azaltılmasını sağlar ve azaltılmış sorumluluk hissi aracılığıyla suçluluğun serbest bırakılmasına izin verir. Bu şartlar altında dışsallaştırılan şeytan, kişinin eylemleri ve düşüncelerinden sorumludur. Bu özellikle cinsel doğası olan duygusal bir çatışmayı deneyimleyen bu genç kadının durumunda baskındır. Karabasanlar onu gönülsüz cinsel birlikteliklere zorlar, onayının suçluluğunu azaltır ve aynı zamanda potansiyel sevgilileriyle duygusal bağlarını sınırlandırır ki bu durum başarısız ilişkileri için sorumluluk almayı inkar etmesini sağlar (Beaubrun ve Ward, 1980:206).

Vaka 3.Tarihçesi: 26 yaşında bir adam bir grup arkadaşıyla üzerinde alfabadeki harflerin bulunduğu ve doğüstü varlıklar ile iletişime geçip ne dediklerini anlamak için kullanıldığı iddia edilen tahta ile oynamasının ardından bir ruhun rektumundan içeri girdiğini ve davranışlarını kontrol ettiğine inanmaya başladı. Örneğin, ruh belli bir şekilde hareket etmesine ve konuşmasına neden oluyordu. Yerel bir kiliseden yardım istedi.

Orada bunun psikiyatrik bir sorun olduğu ve ele geçirilmediği söylendi. Geçmişte asla ruhlara inanmadığı konusunda ısrar etmesine rağmen şimdi bu ruh tarafından huzursuz ediliyor ve onun gitmesini istiyor. Görüşüldüğünde gözle görülür şekilde huzursuzdu fakat bunun dışında psikopatolojik bir durum var gibi görünmüyordu. Birinci dereceden semptomlar yoktu. İngiltere Kilisesine bağlı yerel bir kilisede iki kez şeytan çıkarma ayini yapıldı fakat herhangi bir ilerleme sağlanamadı.

Teşhis: Şizofreni (ön tanı) tanımı yapıldı ve katılığa neden olan düzenli nöroleptik tedavi aldı. Tekrar hastaneye dönmedi, tedaviyi bıraktı (Dein,2004:291).

Vakalarda değinilen psikolojik ve nörolojik süreçler bir arada düşünüldüğünde anlaşılmaktadır ki, ister Hıristiyan kültüründe şeytan çıkarma, Müslüman kültürlerde cin çıkarma adıyla uygulanan dua içerikli ritüellerde şeytanlarla değil, bireyin psikolojik ya da nörolojik sorunlarıyla savaşılmaktadır (Hoşrik,2014:64). Ayrıca, hastalığa verilen tepki gösterme biçiminin, tedavi için nereye, ne zaman başvurulduğunun, ne kadar süreyle tedavide kalındığının ve tedavinin nasıl değerlendirildiğinin kültürel inanışlardan etkilendiği (Ünal,2000:227) görülmektedir.

3.3. Psikoloji ve Psikiyatride Şeytan Çıkarma Ayinleri

Sıklıkla filmlere konu olan ve odağına bir çocuğun ya da ergenin yerleştirildiği “şeytan çıkarma(exorcism)” fenomeninde, var olan sorunun aslında bir konversiyon bozukluğu, Tourette sendromu, epilepsi (sara) benzeri psikolojik ya da nörolojik bir rahatsızlıktan ibaret olduğu şüphe götürmezdir (Hoşrik,2014:61-62). Ancak, birçok Evanjelik, Pentekostal, karizmatik ve diğer tutucu Hıristiyan Kiliseleri psikolojiyi ciddiye almıyor (Thomason,2008:8-9).

Zira, karizmatik gruplarda, hayattaki herhangi sıkıntılı bir durumu şeytanın ya da şeytanların işi olarak açıklama eğilimi vardır. Diğer kişilerle olan çatışmalar, özellikle diğer kişinin tutumları ya da davranışları bir grubun öğretileriyle teolojik olarak uygunsuz olduğunda ruhsal çatışmalar olarak yorumlanır (Pfeifer,1994:257). Evanjelik Hıristiyanlar arasında da şeytani ele geçirilmenin zihinsel hastalığın muhtemel nedenlerinden biri olduğu düşünülür (Dein ve Illaiee, 2013:290). Örneğin, Evanjelik bir papaz, ruhların şizofreni gibi psikiyatrik durumlara neden olabileceğini belirtmiştir (Thomason,2008:10).

30,000 üzerinde şeytan çıkarma ayini gerçekleştirdiği söylenen, Vatikan’ın baş şeytan çıkarıcısı Peder Gabriele Amorth ise haberlerde şeytanın var olduğunu ve Nazilerin hepsinin ele geçirilmiş olduğunu duyurmuştur (Thomason,2008:8). Bu noktada, Cooper’a göre, ele geçirilmeyi zihinsel rahatsızlığın özelliklerinden ayıran nitelikler, büyücülükle ilgili tarih, duaya direnç, lanetlemeye ya da küfretmeye eğilim, manevi yardımı kesmek için noksan bilinçlilik, gaipten haber veren güçler ve farklı bir ses ya da dilde konuşmaktır (Chiu, 2000:16).

Dr.Hammond; şeytani ele geçirilmeye inanan ulusların akıl hastalarının, epileptiklerin ve histerik kadınların kötü ruhlar ve şeytanlar tarafından ele geçirildiğine inandığını ve akıl hastalığını, epilepsiyi ve histeriyi ele geçirilme vakaları olarak düşündüğünü (Nevius,1894:180) belirtmiştir. Örneğin İsviçre’deki bir psikiyatri kliniğinde ayakta tedavi gören, çoğunluğu Protestan olan ve kendilerini dindar olarak tanımlayan 343 hastanın 129’u (37,6sı) sorunlarının muhtemel nedeninin şeytani ruhlar olduğuna inanmış, bunu ele geçirilme olarak adlandırmış ve 104 hasta (yüzde 30,3) şeytan çıkarma ritüeli ve ibadet aracılığıyla yardım aramıştır (Pfeifer,1994:247).

Halbuki, şeytan çıkarma kendi kendine telkin, manipülasyon ve yanlış tanı koyma ile doludur (Thomason,2008:15).Örneğin epilepsi ya da Tourette Sendromu görülen bireylerin hastalığa bağlı ortaya çıkan davranışları, aile ya da arkadaşları tarafından, sanki bir başka varlık tarafından kontrol edildiği şeklinde yorumlanabilmektedir (Hoşrik,2014:63). Ortada herhangi bir hastalık olmasa bile, bireyleri şeytan tarafından ele geçirildiklerine inandırmak da çok zor değildir (Hoşrik,2014:63).

Washington Üniversitesi profesörlerinden Loftus’un, “suni anılar (false memories)” üzerine yürüttüğü bir araştırmada, bireylerin aslında hiç deneyimlemediği bütünüyle uydurma bir anıya- ki bu uydurma anılardan birisi çocukken bir şeytan tarafından ele geçirildikleridir- inanabildikleri ortaya konmuştur (Hoşrik,2014:63-64).Bununla birlikte, dua ve ellerini üzerine koymak gibi birçok ruhsal iyileştirme ritüelleri ile şeytan çıkarma ritüelinin telkin gücü gibi teröpatik faydaları olabilir (Thomason,2008:14).

Yani, bu uygulamaların iyileştirme gücü muhtemelen ruhani dünyayla iletişim kurma yeteneğinden kaynaklanan özel güçlere sahip şifacıya olan inanca dayalı olarak yardım beklentilerine bağlıdır (Thomason,2008:16). Dolayısıyla, şeytan çıkarma eğer yardımcı olursa ele geçirildiğine inanan kişi şeytan çıkarmaya inandığı içindir (Thomason,2008:15).Bu noktada, plasebo ya da beklenti etkisine, belki de bazen sadece ilgi görmeye bağlı olarak bazı belirtilerin ortadan kaybolması sağlanabiliyor olsa da, çoğu zaman bireye kalıcı psikolojik hasarlar verilmekte (Hoşrik,2014:64), hatta zaman zaman da bireylerin ölümüne bile neden olmaktadır (Hoşrik,2014:64).

Örneğin, 2017 Şubat ayında, geçmişte şizofreni rahatsızlığı nedeniyle tedavi edilmiş olan genç bir rahibeden şeytan çıkarma ayini gerçekleştiren Roman Ortodoks Kilise rahibinin rahibeyi aç ve susuz bırakarak birkaç gün boyunca bağlaması ve çarmla zincirlemesi, rahibenin su kaybindan, yorgunluktan ve nefes alamama

nedeniyle boğulmaktan ölmesine neden olmuştur (Thomason,2008:12). Lilienfield'ın ifadesiyle, şeytan çıkarma, zihinsel rahatsızlığı tedavi etmede en tehlikeli hiledir (Thomason,2008:17).

Gazeteci Michael Cuneo (2001) da elliden fazla şeytan çıkarma ayinini gözlemlemiş ve ne şeytani ele geçirilme ne de şeytanların varlığına dair hiçbir kanıt görmediğini söylemiştir (Thomason,2008:14).Ayrıca, şeytan çıkaranlar ele geçirilen kişilerin insanüstü güç gösterdiğini ve havaya yükselme gibi doğaüstü eylemler gerçekleştirdiğini iddia etmesine rağmen bir literatür taraması, inananların fıkra tarzında ifadelerinden başka hiçbir kanıt olmadığını göstermektedir (Thomason,2008:14). Yani, bu anlatımlar gerçekler tarafından doğrulanmaz ve çok yanıltıcıdır (Nevius,1894:180). Kısaca, şeytani ele geçirilmenin gerçekliğine inanmak için geçerli ve akla yatkın bir neden varmış gibi görünmüyor.

4. SONUÇ

Şeytan ya da kötücül bir ruhun kişinin zihninin ve bedeninin kontrolünü ele alması, kimlik değişimine ya da daha önce var olmayan bir kimliğin ortaya çıkışına bir cevap niteliği taşımaktadır. Zihni ve bedeni değişikliklerin neden olduğu bellek yitimi, ikincil kişiliklerin (alter egolar) ortaya çıkışı gibi semptomlar, dissosiyatif kişilik bozukluğunu ve sanrılar da genellikle şizofreni ya da epilepsi gibi rahatsızlıkları işaret etmesine karşın dini ve kültürel inançlar, bu semptomların şeytan ya da cin tarafından ele geçirilme durumları olarak yorumlanmasına neden olabilmektedir.

Bu noktada, tıbbi tedavinin yerini şifacılar ve şeytan çıkaranların uyguladığı dini ritüeller almaktadır. Eski çağlardan itibaren bireylerin biyo- psiko- sosyal sorunlarını ele geçirilme inancına dayandıran bu uygulamaların Hıristiyanlık'ta olduğu gibi kutsal metinler ve İslam'da olduğu gibi sözlü ve yazılı gelenek tarafından desteklenen dini bir arka plana sahip olduğu görülmektedir.

Ele geçirilme durumlarına getirilen psiko-analitik açıklamanın histeri ve nesne ilişkilerine dayalı olduğu belirtilmekle beraber çoğunluğun benimsediği teorinin patolojik teori olduğu anlaşılmaktadır. Dsm-5'te, sanrısız düşünce ve çoklu kişilik bozukluğu içerisinde düşünülen possession durumları, çoklu kişilik bozukluğunda şeytan olarak adlandırılan alter egolar, sanrılar çerçevesinde ise dini, mistik perseküsyon ile melankolik sofuluk hezeyanları olarak değerlendirilmektedir.

Ayrıca, yapılan çalışmalar, bu inancın affektif bozukluklar, kaygı, kişilik ve uyum bozuklukları görülen hastalarda da bulunduğunu, hatta, psikiyatrik rahatsızlığın olmadığı bireylerde de bu inanca rastlandığını ortaya koymuştur. Şeytan çıkarma ayinlerinin zihinsel ve ruhsal rahatsızlıkları tedavi etme ve hastaların iyileşme süreçlerine etkisi bağlamında özellikle Hıristiyanlık'ta ve İslam'da çeşitli şeytan ya da cin çıkarma ritüelleri bulunduğu, bu ritüellerin hastalıkların semptomlarını ortadan kaldırmadığı ve bazılarının ölümle sonuçlanabildiği görülmüştür.

“Ele geçirilme durumlarının gerçekliğinin ve bu inanca dayanan şeytan ya da cin çıkarma ayinlerinin kurtuluşu sağladığının kabul edilmesi için gereken bilimsel kanıtlar var mıdır?” sorusu üzerinde düşünmek gerekir. Ele geçirme inancının gerçekliğini kanıtlama ve şeytan ya da cin çıkarma ayinlerinin kurtuluşu sağladığı hususunda sözlü ve yazılı geleneklerle kutsal metinlerde yer alan pasajlar vardır. Fakat sözlü ve yazılı geleneklerin güvenilirliği tartışmaya ve doğrulanmaya açıktır. Kutsal metinler ise ele geçirilme inancının var olduğu kabulüne dayalı olarak yorumlanmaktadır.

Dolayısıyla, çok sayıda objektif, bilimsel çalışmanın ortaya koyduğu gibi kabullere dayalı bu inanç ve uygulamalar, hastalığın teşhisinde ve gelişim sürecinde yanıltıcı, hatalı, hatta tehlikeli olabileceğinden bu uygulamalara inanan hastalara bile önerilmemelidir ve hasta yakınlarının da bilinçlendirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Armaner, Neda, Psikopatoloji'de Dini Belirtiler, Ankara : Demirbaş Yayınları, 1973.

Atmaca, Veli, “Eski Medeniyetlerde Günah- Hastalık İlişkisi Veya Tanrının Gazabı Meselesi”, Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 34, (2010), ss.100-121.

Chiu, SN “Historical, Religious, And Medical Perspectives Of Possession Phenomenon”, Hong Kong Journal of Psychiatry, 10/1, (2000), ss.14-18.

Çobanoğlu, Ebru ve Baskak, Bora “Şizofreniyle İlişkili Kültürel Etmenler”, Kriz Dergisi, 22, (2014), ss.1-12.

Dein, Simon , “Working With Patients With Religious Beliefs”, Advances in Psychiatric Treatment, 10, (2004), ss.287-295.

- Dein, Simon ve Illaiee, Abdool Samad, "Jinn and mental health: looking at jinn possession in modern psychiatric practice", *The Psychiatric Bulletin*, 37/9, (2013), ss.290-293.
- Hanwella, Raveen vd., "Religious Beliefs, Possession States, and Spirits: Three Case Studies from Sri Lanka", *Hindawi Publishing Corporation Case Reports in Psychiatry*, (2012), ss.1-3.
- Hoşrik, M.Evren, *Dua Kutsal mı Bilimsel mi?*, İstanbul : Okuyan US Yayınları, 2014.
- Howell, Elizabeth F., *Understanding and Treating Dissociative Identity Disorder: A Relational Approach*, New York : Taylor&Francis Group, 2011.
- Ivey, Gavin, "Diabolical Discourses: Demonic possession and Evil in Modern Psychopathology", *South African Journal of Psychology*, 32/4, (2002), ss.54-59.
- Kurtuluş, Meriç, "Osmanlı'nın Meczubluları Ve Mecnunları: Erken Modern Dönemde Hastaneler Ve Deliliğe Bakış", *Millî Folklor Dergisi*, 28/110, (2016), ss.100-113.
- Kutsal Kitap Eski ve Yeni Antlaşma (2013), İstanbul: Kitabı Mukaddes Şirketi & Yeni Yaşam.
- Nevius, John Livingston, *Demon Possession and Allied Themes: Being An Inductive Study of Phenomena of Our Own Times*, Chicago : Fleming H. Revell, 1894.
- Obeid, Tahir vd, "Possession by 'Jinn' as a cause of epilepsy (Saraa): A Study From Saudi Arabia", *Seizure Journal*, 21, (2012), ss.245-249.
- Özek, Ali vd.; *Kuran-ı Kerim ve Türkçe Açıklamalı Tercümesi, Medine-i Münevvere: Kuran-ı Kerim Baskı Kurumu*, 1982.
- Samuel Pfeifer, "Belief in demons and exorcism in psychiatric patients in Switzerland", *The British Psychological Society*, 67, (1994), ss.247-258.
- Somer, Eli vd, "Dissociative Disorders and Possession Experiences in Israel", *Transcultural Psychiatry*, 52/1, (2015), ss.58-73.
- Şirin, Turgay, *Metafizik Varlıklardan Cinlere İnancın Psiko-Sosyal Boyutları (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2006.
- Thomason, Timothy, "Possession, Exorcism, and Psychotherapy", *Professional Issues in Counseling*, 8/2, (2008), ss.1-21.
- Ünal, Süheyla, "Psikiyatrik Uygulamalarda Sosyokültürel Duyarlılık", *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 1/4, (2000), ss.225-230.
- Ward, Colleen A. ve Beaubrun, Michael H., "The Psychodynamics of Demon Possession", *Journal of the Scientific Study of Religion*, 19/2, (1980), ss.201-207.
- Wikström, Owe, "Possession as a Clinical Phenomenon A Critique of the Medical Model", *Religious Ecstasy*, Nils G.Holm (eds), Sweden : ALMQVIST & WIKSEL International, 1981, ss.87-102.